

loc al stocării memoriei culturale, un spațiu de gesticulații re-memorative și comemorative...Finalitatea educației, din orice epocă, revendică temporalitatea ca un gaj, ca un garant al autenticității. Școala este chemată să instruiască pe cei prezenți în concordanță cu cei care au fost, să perpetueze în timp ceea ce omenirea are mai de preț. Ea este "cureaua de transmisie" de ordin cultural ce asigură continuitatea și solidaritatea dintre generații."[ibidem, p. 71] Ca și în secțiunile anterioare, autorul "aduce " cititorul spre interacțiunea didactică și prezintă, fără polemică, perspectiva durabilității și trainiciei și cea a imeditității, a instantaneului, a interacțiunilor fulgurante și secvențiale ale cunoașterii. Autorul susține că, se observă o tendință tot mai evidentă la elevi de a trăi clipa, de a abandona sarcinile ale căror scopuri nu-i satisfac rapid, de a se racorda simultan la mai multe influxuri de valori, de a-și apropia trasee paralele (ilicite), de a accede la cunoștințe, în contrasens cu cele stipulate de școală. Acest gen de raportare la timp este definitoriu în postmodernitate. Or, (n.n) ca mișcare de idei și ca gesticulație concretă, postmodernismul constituie un atentat la adresa fundamentelor pe termen lung. [ibidem,p. 73] Autorul, însă, nu se oprește la aceasă concluzie și duce cititorul (tradiționalist sau modernist) pe o cale a acceptării și inacceptării postmodernității. Întraga cultură modernă și postmodernă dă satisfacție fugacității și glisării temporale. Pe la pictura de tip impresionist și pînă la arta cinetică, de la filosofia de tip romantic și fulgurația de-constructivistă a metafizicii contemporane, toate acestea probează o nouă poziționare față de ceea ce este fulgerul clipei. Continuând această ordine de idei, autorul încheie secțiunea cu afirmația că, e nevoie de o educație integrală, în care evenimentialul să se conecteze inteligent cu stabilul, în care rapiditatea analizelor să se concilieze cu ponderarea sintezelor, în care clipa să se întâlnească cu eternitatea [ibidem, p.74-75]. *Fă-ți timp!*

Bibliografie

1. <http://www.constantincucos.ro/>
2. Cucos C. Timp și temporalitate în educație. Elemente pentru un management al timpului școlar. Iași: Polirom, 2002, 168 p.

ASPECTE ALE CULTURII MORALE LA PREȘCOLARI

Larisa Postica, doctorandă

Universitatea de Stat din Tiraspol

Rezumat. Procesul educației morale este o activitate conștientă, complexă în vederea formării convingerilor, sentimentelor și comportamentelor morale și se realizează prin îmbinarea rațională a metodelor și procedeele educative: *explicație, convingere, exerciții cu caracter moral, încurajare prin organizarea unor situații educative.*

Cultura morală a preșcolarului este constituită din următoarele componente: *normele morale general-umane; faptele morale; deprinderile morale; tradițiile și obiceiurile de comportare morală; sentimentele, opiniile, convingerile și idealurile morale.*

Abstract. The process of moral education is a conscious, complex activity to form moral beliefs, feelings and behaviors, and is accomplished by the rational combination of educational methods and methods: explanation, conviction, moral exercises, encouragement by organizing educational situations. The moral culture of the preschool consists of the following components: general human moral norms; moral facts; moral skills; traditions and customs of moral conduct; feelings, opinions, beliefs and moral ideals.

Societatea contemporană acordă tot mai mult o importanță evidentă *educației morale*, deoarece conținutul ei reprezintă *sistemul de valori, principii, trăsături și semnificații, convingeri, sentimente, deprinderi și obișnuințe etice* de natură umanistă, patriotică, de muncă.

Educația morală trebuie începută încă din primii ani de viață ai copilului. Procesul educației morale este o activitate conștientă, complexă în vederea formării convingerilor, sentimentelor și comportamentelor morale și se realizează prin îmbinarea rațională a metodelor și procedurilor educative: *explicație, convingere, exerciții cu caracter moral, încurajare prin organizarea unor situații educative*. În același timp, educația morală presupune un proces de transformare a propriei individualități, conform unor *valori, norme, principii morale dictate de conștiință și personalitatea fiecăruia* care-i ghidează relațiile cu sine și cu ceilalți [4].

Prin intrarea în grădiniță, copilul se încadrează într-un mediu fizic, social și cultural nou și își restructurează o parte a relațiilor cu mediul familial.

Educatorea urmărește să-i facă pe copii să deosebească binele de rău, să știe ce se cuvine și ce nu se cuvine să facă, să fie toleranți, atât cu ei cât și cu cei din jur. De la simple cunoștințe și fapte de viață îi determină pe copii, să aibă atitudini personale participative, îi învață că nu pot să trăiască singuri, ci numai împreună cu ceilalți.

Cultura morală este generată de natura tuturor atitudinilor ce se stabilesc între om și realitatea înconjurătoare (față de sine însuși, de alți oameni, de societate, de muncă și învățătură, față de produsele materiale și spirituale ale societății etc.). Aceste tipuri de atitudini se trăiesc în modul lor specific și generează în conștiința personalității motivele morale de activitate și comportare [1].

Cultura morală a preșcolarului este constituită din următoarele componente: *normele morale general-umane; faptele morale; deprinderile morale; tradițiile și obiceiurile de comportare morală; sentimentele, opiniile, convingerile și idealurile morale* [4,p.38].

Toate normele care se referă la activitatea conștiinței umane sunt norme de morală. *Normele morale* sunt enunțuri cu caracter, în general, imperativ prin care se indică ce trebuie să facă sau să nu facă un individ conștient, pentru ca felul comportamentului său să fie apreciat ca bun de către semenii sau comunitate. Acestea sunt valori culturale, consacrate prin tradiție și educație, respectarea lor fiind impusă de opinia publică.

Normele morale se bazează pe valorile umane fundamentale: *bine, frumos, adevăr, dreptate, cinste, respect*. A te comporta după *regulile morale* înseamnă a te integra comunității din care faci parte [5].

Normele morale nu pot fi subiective. Ele nu sunt stabilite de către cineva, pentru că așa și-a dorit el, ci sunt generate de nevoi obiective care apar în relațiile dintre oameni.

Formarea conduitei și conștiinței morale constituie unul din cele mai complexe planuri în geneza personalității: la primul nivel putem vorbi, mai ales, de acțiuni și deprinderi morale, care abia prin cristalizarea și generalizarea lor se vor structura ca trăsături de ordin moral. Necesitatea de a începe educația morală cât mai timpuriu este justificată și de faptul ca la vârsta preșcolară se formează cu cea mai mare ușurință automatismele ce stau la baza deprinderilor de comportare [ibidem].

Activitatea sistematică de educație morală din grădiniță contribuie la formarea acestor deprinderi elementare de comportare, la perfecționarea deprinderilor însușite și la transformarea lor în obișnuințe.

Principiile morale sunt acele norme de maximă generalitate care își propun să integreze și să coordoneze într-un sistem coerent diferitele reguli morale, oferind totodată un criteriu universal de decizie morală justă într-o cât mai mare varietate de situații posibile.

Principiile educației morale [4]:

- principiul valorificării resurselor și a disponibilităților pozitive ale personalității umane în vederea eliminării celor negative;
- principiul unității și al continuității axiologice între toate formele de proiectare și realizare a educației morale;
- principiul diferențierii educației morale în funcție de determinările sale particulare (vârstă, domeniu socioprofesional, context educațional) și individuale (structura fiecărei personalități);
- principiul corespondenței pedagogice dintre “teoria” morală și “practica” morală;
- principiul corelării funcționale între “cerințele” morale și “stimulentele” morale.

În procesul de educație morală a copiilor o mare importanță o are cunoașterea valorilor spirituale ale neamului, adică – cultura națională. Esențial, în acest context, este ca micuții să cunoască eficient faptele de cultură populară, transmise prin cuvânt și practici. Unul dintre elementele de transmitere a valorilor populare este folclorul care, la rândul său, este și un mijloc de păstrare a pedagogiei populare. Folclorul este temelia pe care s-au constituit creațiile populare orale, care redă viața poporului.

Valorile culturale adoptate în cultura preșcolară și transmise copiilor prin procesul educativ angajează cadrele în care se formează personalitatea copilului, și totodată, reperle după care individul se bucură de o mare sau mai mică prețuire din partea celorlalți, determinată la rândul său de gradul de concordanță dintre comportamentul personal și idealul valoric.

Formarea conștiinței și conduitei morale a copiilor este un proces deosebit de complex. Varietatea situațiilor, a influențelor diferiților factori care acționează asupra lumii lor spirituale este atât de mare, încât știința pedagogică nu poate să o prevadă complet.

M.Călin distinge următoarele componente ale identității comportamentului moral:

- *componenta perceptivă* (de sesizare și de înțelegere a formelor de exprimare comportamentală a sensurilor, a gesturilor și a opțiunilor de comportament);

- *componenta imaginativă* (doritul sau aspirația morală pentru anumite însușiri de comportament);

- *componenta emoțional-atitudinală* (sentimentele, convingerile și atitudinile morale pozitive sau negative ca indicator al gradului de asimilare a valorilor și normelor morale);

- *componenta motrică* (deprinderile și obișnuințele morale);

- *componenta volitivă* (motivele și interesele acțiunilor morale și capacitatea de autocontrol comportamental);

- *componenta ideativă* (judecata și discernământul moral, reflecția morală și spiritul critic asupra standardelor și modalităților de acțiune ale grupului din care face parte subiectul moral, capacitatea de analiză, opțiune și decizie morală individuală) [2, p.64-65].

- *Formarea culturii morale*, ca dimensiune a strategiei educaționale, favorizează integrarea cunoștințelor în sisteme coerente și pregătește copilul pentru explorarea realității înconjurătoare. În preșcolaritate se conturează primele operații ale gândirii (de analiză, de sinteză), dar ele se desfășoară în plan concret. De acest lucru trebuie să ținem seama în educația morală, dacă vrem să ne atingem scopul scontat.

Așadar, prin activitățile de educație morală, copiii sunt îndrumați, ajutați și pot percepe, după cum afirmă I. Hanganu și C. Raclaru [3]:

- sensul și semnificația normelor și valorilor morale;
- semnificația unor exigențe, necesitatea respectării regulilor și normelor ;
- analiza faptelor de viață reale și posibile, în spiritul normelor și valorilor morale acceptate în societate ;

- conduita proprie și a celorlalți, potrivit unor imperative morale ;
- principiile etice și să respecte regulile elementare de conviețuire socială;
- notele esențiale ale unor trăsături de voință necesare în activitatea lor ca: perseverență, consecvență, inițiativă, curajul;

- concordanța între vorbe și fapte ;
- acțiunile proprii și ale colegilor care sunt / nu sunt în concordanță cu normele morale etc.

Copilul de vârstă preșcolară e capabil:

- să dorească să urmeze modele percepute în grupul de copii, în familie, în literatură;
- să manifeste atitudine de respingere și dezaprobare față de fapte și comportamente ce dovedesc necinste, agresivitate, lipsă de respect față de cei din jur, lene, dezordine, indisciplină;
- să exerseze și să-și formeze deprinderi și obișnuințe morale: deprinderea de a saluta, punctualitatea, respectarea semenilor, respectarea unui regim zilnic de muncă, odihnă ;
- să dovedească sentimentul de colegialitate, de prietenie, al datoriei și răspunderii, al respectului, al dragostei și atitudinii zilnice, pozitive față de muncă;
- să-și adapteze comportamentul față de sine, față de alții (copii și adulți), față de mediu (social și natural) în împrejurări și locuri variate ;
- să țină seama de opiniile celor din jur și să aplice criterii elementare de apreciere a conduitei altora și de autoapreciere etc.

Metodele morale raportate la obiective globale (de instruire morală, de acțiune morală) [5]:

- *explicația morală*, bazată pe „procedee” de stimulare și informare morală care pot fi preluate de la alte metode;
- *convorbirea morală*, bazată pe procedee de dialog moral, dezbatere morală, povestire morală, comentariu moral;
- *exemplul moral*, cu procedee bazate pe exemple directe și indirecte, reale și imaginare;
- *analiza de caz*, bazată pe procedee de decizie, prezentare, analiză, dezbatere, recomandare morală;
- *exercițiul moral*, bazat pe două tipuri de procedee: procedee externe (ordine, dispoziție, îndemn, avertisment, apel, sugestie, lămurire, încurajare, stimulare prin recompense); procedee interne (exersarea prin procedee de autoevaluare morală);
- *aprobarea morală* bazată pe procedee și tehnici de laudă, recunoștință, recompensă;
- *dezaprobarea morală*, bazată pe procedee și tehnici de observație, avertisment, ironie, reproș, sancțiuni etc.

Esența educației morale constă în crearea unui cadru adecvat interiorizării componentelor moralei sociale în structura personalității morale a copilului, elaborarea și stabilizarea pe această bază a profilului moral al acestuia în concordanță cu imperativele societății noastre.

În acest sens, *scopul fundamental al educației morale* constă în formarea preșcolarului ca subiect moral, respectiv, ca subiect care gândește și acționează în spiritul

cerințelor și exigențelor moralei sociale, a idealului, a valorilor, normelor și regulilor pe care ea le incumbă.

Bibliografie

1. Bontaș I. Pedagogie. 2001.
2. Călin M. Teoria și metateoria acțiunii educative. București, 2003.
3. Hanganu I., Raclaru C. Educație pentru societate. București, 1998.
4. Jinga I., Istrate E. (coordonatori) Manual de pedagogie. București, 1998.
5. Silistraru N. Valori ale educației moderne. Ch., 2006.

LITERATURA PENTRU COPII, FACTOR ESENȚIAL ÎN DEZVOLTAREA PERSONALITĂȚII ELEVULUI MIC

Ludmila Samanati, dr., învățătoare

IPLT „Onisifor Ghibu”, mun. Chișinău

Abstract. The article addresses the role of literature for children in the development of the young pupil's personality. Literature forms and shapes the children's character, it also cultivates patriotic feelings, moral-humanism, love for the homeland, perseverance, respect for work and those who work. Literature has an enormous contribution in the development of the child and is necessary for his evolution in the society.

Una din cerințele primordiale ale societății contemporane este dezvoltarea adecvată a personalității umane. Vârsta preșcolară și a elevului mic este cea mai favorabilă în acest sens. Intrarea copilului în școală are o mare însemnătate pentru formarea personalității lui. Bineînțeles, acesta-i un proces îndelungat, care se petrece sub conducerea cadrelor didactice. Literatura este instrumentul forte al învățătorului în a-l ajuta pe copil să se formeze. Ea contribuie într-o mare măsură la lărgirea orizontului de cunoaștere al elevilor, la formarea unui vocabular activ, bogat și colorat, la o exprimare aleasă, corectă, literară, la educarea sentimentelor estetice.

Familiarizarea copiilor cu operele literare trebuie să înceapă din cea mai fragedă vârstă. În această muncă trebuie să se țină cont de faptul că preșcolarul și elevul mic se dezvoltă destul de rapid. Acest fenomen a fost menționat pe vremuri de vestitul scriitor rus Л. Н. Толстой, care scria: „Oare nu atunci am obținut tot ce trăiesc acum? Și am căpătat atât de mult, atât de repede, încât în tot restul vieții n-am obținut nici a suta parte. De la un copil de cinci ani până la mine e numai un pas ...” [3, p. 1537]

Concluziile la care au ajuns psihologii (А.Н. Леонтьев, В.А. Крутецкий, Л.С.Выготский, А. В. Запорожец, Л. Јабицаia ș. a.) ne permit să susținem că educația literar-artistică este una dintre cele mai importante pentru dezvoltarea personalității copilului. Ea are ca scop formarea concepției despre lume, instruirea din punct de vedere moral și estetic, extinderea cunoștințelor despre lume și viață, trezirea gustului de a citi și de